

Stichting Papua Erfgoed
www.papuaerfgoed.org

Contact : Witte Rozenstraat 45 D, 2311 XT Leiden
Tel. 06 244 81 802 info@papuaerfgoed.org

IBAN NL94 RABO 012 211 81 62
KvK. 54785545

Donaties

Uw bijdrage kunt u overmaken op Rabobank IBAN nr. NL94 RABO 0122 1181 62 t.n.v. St. Papua Erfgoed, Leiden o.v.v. • 'gift' of 'donatie'
Wij kunnen u ook adviseren over periodieke schenkingen en/of erfstellingen of legaten.

Comité van Aanbeveling

Dr. Anna-Karina Hermkens
Postdoctoral research fellow
Australian National University en
Macquarie University

Prof.dr. Suzan Legêne
Hoogleraar politieke geschiedenis,
Vrije Universiteit Amsterdam,
Voorzitter werkgroep cultuur,
Nationale UNESCO Commissie en
oud-hoofd museale zaken,
Tropenmuseum Amsterdam

Prof.dr. Pamela Pattynama
Bijzonder hoogleraar Indische
literatuur en cultuur, Universiteit
van Amsterdam

Drs. Vien Sawor,
vm. hoofdredacteur West Papua
Courier,
bid manager

Dr. Jaap Timmer
Senior lecturer Anthropology
Macquarie University, Sydney

Drs. Dirk Vlasblom journalist NRC
Handelsblad, antropoloog en
historicus m.b.t. Papua

Dhr. Joop van Zijl radio- en
televisiejournalist, o.a.
Redactie NOS

Pace Nieuws

We hadden het eerlijk gezegd niet verwacht, dat we u ook deze nieuwsbrief nog in corona tijd zouden moeten schrijven. Net als dat uw mogelijkheden al een jaar lang beperkt zijn, is dat ook bij ons het geval. Als bestuur komen we digitaal bij elkaar om het noodzakelijke te bespreken. En het fysieke werk van het inventariseren, beschrijven en fotograferen van artefacten kon niet zo intensief als eerder wel het geval was. Toch tempert dit het enthousiasme en de inzet van alle betrokken vrijwilligers niet.

In deze editie staan we uitgebreid stil bij het afscheid van Koen de Jager. De laatste twee decennia leverde Koen een grote bijdrage aan het werk van onze stichtingen. U leest over zijn vele activiteiten en het zal duidelijk zijn dat hij zijn inzet voor de mensenrechten van de Papua's zeker nog niet beëindigt. Juist deze weken komen steeds dreigender berichten over schendingen daarvan tot ons en escaleert het geweld.

In een bijdrage van Piet Bots kijken we terug op expedities van paters Meuwese en Verschueren in 1948 naar het Kepi gebied tussen Merauke en Agats. Foto's en informatie zijn op de fotosite van Papua Erfgoed op flickr te vinden.

Carmen Halfhide belicht deze keer artefacten van de Hattamstam uit het Arfakgebergte in de Vogelkop. Vooral de versieringen zijn kenmerkend voor het gebied.

We besteden aandacht aan twee archiefprojecten, waarvan het ene nu volledig is afgerond en een tweede nog geen subsidie mocht ontvangen.

En we wijzen u nog op de laatste ontwikkelingen rond schenken en legaten.
Verder de boekenrubriek en iets over onze 'depots'.

Bestuur en adviseurs van Papua Erfgoed wensen u veel leesgenoegen.

Koen gaat nu eindelijk met pensioen

Koen de Jager is na zijn vervroegd pensioen vast besloten om iets te betekenen voor de Papua's die in 1962 door Nederland zo lelijk in de steek gelaten waren. Voor het eerst zag hij de Papua's toen hij als jonge marineman met de Kortenaer rondom Nederlands Nieuw-Guinea voer. Dit land en zijn bewoners hebben hem nooit meer losgelaten.

Hij start in 2004 in het PACE-kantoor in Nieuwegein. Als uiterst bekwame en immer opgewekte stafmedewerker boeken en documenten en later ook als bestuurslid is hij een kritische volger van de ontwikkelingen in de organisatie. "Het uitgangspunt

van Koen is dat het werkbaar moet zijn en zijn commentaar is altijd eerlijk en opbouwend " aldus medebestuurslid Rogier Smeele

Internationale rapporten en nieuwsberichten over de misstanden in West-Papua komen door Koen via Facebook en e-mails bij velen terecht. De voortdurende schendingen van mensenrechten zijn jarenlang met zijn eigen stichting Pro-Papua onder de aandacht gebracht bij de Tweede Kamer. Koen heeft door zijn berichten aan de Tweede Kamer, menig minister van Buitenlandse Zaken aan de tand laten voelen. Daarnaast is jarenlang een PACE-stand ingericht op de Veteranendag in Den Haag. In 2009 grijpt Koen zijn kans om achtereenvolgens premier Balkenende en Prins Willem Alexander op de hoogte te stellen van het doel van PACE tijdens een onaangekondigd bezoek aan de PACE-stand.

Koen in de stand aan de slag op Veteranendag.

Koen is niet alleen actief in het verzamelen en digitaliseren van Papua erfgoed, ook heeft hij veel contact met HAPIN waar hij tot voor kort adviseur was. Tijdens zijn vele reizen naar Papua vervult hij hier en daar ook een opdracht van een maatschappelijke of een kerkelijke hulporganisatie.

Koen en zijn vrouw Hetty, zijn aanwezig op alle officiële vieringen en manifestaties van de Papuagemeenschap in Nederland. Die hartelijke relatie met de Papua's, ook in West-Papua maakt Koen uniek in deze erfgoedorganisatie en heeft vele deuren voor ons geopend. Koen wilde iets betekenen voor de

Papua's; we mogen constateren dat de Papua's ook steeds meer betekenis krijgen in het leven van Koen en Hetty.

Na ruim zeventien jaar hard werken is Koen nu echt toe aan zijn pensioen. Hij heeft aan ons laten weten per 1 april 2021 te stoppen met bestuurswerkzaamheden. De PACE-nieuwsbrief is jarenlang samengesteld door Koen vandaar dat wij hem ook op dit papier hartelijke danken voor zijn ontelbare en onbetaalbare bijdragen. Beste Koen, geniet van je vrijheid samen met Hetty. We blijven overigens uitkijken naar jouw aanlevering van recente boektitels over Papua voor de nieuwsbrief en de website.

Bestuur, vrijwilligers en adviseurs van Stichting Papua Erfgoed en Stichting Collectie PACE

Archiefprojecten

Rogier Smeele kon, zoals we al schreven, het archiefproject van de Werkgroep Nieuw-Guinea afronden en overdragen aan het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam. We kunnen u nu ook melden dat CEWIN het financiële en inhoudelijke verslag van dit project in het kader van de subsidieverstrekking heeft goedgekeurd.

Voor dit jaar hadden we een tweede archiefproject ingediend. Het betreft de bewerking, inventarisering en materiële ontsluiting van het archief van Door De Eeuwen Trouw betreffende NNG/Papua. Helaas is dit project door CEWIN nu afgewezen omdat het door loting buiten de boot viel. We overwegen komend jaar het project opnieuw in te dienen.

Terugblik op exploratie van Kepi in 1948

In de maanden september tot en met december 1948 hebben de paters Cees Meuwese en Jan Verschuieren een aantal exploratietochten gemaakt vanuit Kepi (halverwege tussen Merauke en Agats) naar het westen en noordwesten, grotendeels met prauwen, deels ook lopend. Ieder zo'n 2-3 weken.

Pater Meuwese en pater Boelaars op missiepost Kepi.

Ze kwamen in heel nieuwe gebieden, kwamen in contact met mensen die geïsoleerd en in angst voor hun koppensnellende vijanden leefden. Opvallend zijn de grote verschillen tussen de ene en de andere stam binnen een betrekkelijk klein gebied: er worden verschillende talen gesproken; sommigen bouwen hun huizen tot wel 25 meter boven de grond; dorpen die er geordend uitzagen en schoon, terwijl anderen een vuile en vieze indruk maakten. Er waren dorpen met een 800 inwoners, terwijl andere nederzettingen slechts uit een paar mannen- en vrouwenhuizen bestonden. Soms liepen de vrouwen gewoon binnen in de mannenhuizen, terwijl elders een strikte scheiding bestond. Ook de betekenis van het koppensnellen lijkt verschillend: een stam waar mensenvlees een van vormen van vleesvoorziening lijkt, terwijl elders het koppensnellen een meer rituele functie had. Angst speelt bij al deze mensen een grote rol: vrijwel steeds was het dorp leeg als Meuwese en Verschuieren ergens aankwamen. Via tussenpersonen en contactartikelen lukte het toch iedere keer weer de mensen te

overtuigen dat ze met goede bedoelingen kwamen. Hun witte gezichten speelden hierbij zeker een positieve rol. Was het ijs eenmaal gebroken dan bleken de bewoners allervriendelijkst te zijn. In veel gesprekken kwam de behoefte aan vrede sterk naar voren, waarbij Meuwese dan aantekent dat vrede alleen mogelijk is door interventie van buitenaf: het bestuur.

Huizen in Sjiagha

Sommige streken waren al eerder bezocht. Daar waren al zgn. beschavingsscholen. In deze gebieden speelden de *guru's* een essentiële rol. Meuwese en Verschuieren zijn van mening dat de rol van het traditionele gezag (dorpshoofden) zoveel mogelijk bevestigd moet worden en niet worden overgenomen / ondermijnd door jongeren of de *guru*. Zowel overheid als missie waren er zich van bewust dat verandering in leefpatroon (bv. naar vaste dorpen) niet mogelijk is zonder verandering in de voedselvoorziening: een gemeenschap die leeft van sago kan pas sedentair worden op het moment dat ze tuinen aanleggen die voldoende ander geaccepteerd voedsel produceren. Voorts stellen ze: voorkom dat te snel en te veel mensen van buiten in deze samenlevingen binnendringen. Overigens ontdekten ze dat een Chinese handelaar op zoek naar vogelveren – begin van de 20ste eeuw – op zijn eentje hier is rondgetrokken en veel heeft bijgedragen aan de lokale ontwikkeling: hij betaalde goed en introduceerde kippen: in sommige dorpen waren er in 1948 volop kippen. In andere dorpen waren ze trouwens volledig weer verdwenen.

U kunt deze boeiende patrouille verslagen lezen op de website van Stichting Papua Erfgoed, waar trouwens veel meer van beide paters te vinden is: www.flickr.com/photos/papuan_cultures/albums

Artefacten belicht :

Versieringen voorwerpen van op de Hattam

In 2009 werd een kleine verzameling voorwerpen van de Hattamstam uit het Arfakgebergte in de Vogelkop, persoonlijk overhandigd door de eigenaar; dhr. A.E.M.J. Pans. Pans was rond 1955 werkzaam als administratief ambtenaar en districtshoofd in de Vogelkop. Hij was zeer geïnteresseerd in de levenswijze van een groep bewoners in het Arfakgebergte: de Hattamstam. Ik was, als medewerker artefacten, erg blij om een adequaat beschreven collectie (EA 279) te ontvangen.

De greep van een haarkam met ruit en spiraalmotieven.

De houten en bamboe voorwerpen uit Hattam zijn vaak versierd met dicht op elkaar uitgesneden spiraal- en ruitmotieven. Het ruitmotief is op zichzelf staand maar ook te zien in het kruispunt van de spiralen.

Een pijpenkop met een uitgesneden motief van herhaalde gespiegelde spiralen.

Versierd handvat van een pijp.

Door het gebruik van verschillende symmetrie ontstaan er telkens andere patronen.

Deze patronen zag ik met grote blijdschap terug in een collectie lepels geschonken door dhr. Elsinga in 2020. Op de vierde lepel van links zorgt een verschuiving van het spiraalmotief op het handvat voor weer een nieuw patroon.

Motieven van de Hattam op een rij: herhaling, spiegeling en verschuiving van het spiraalmotief maken het verschil in patronen.

Naast voorwerpen schonk Pans ook een paar dia's, gemaakt door dhr. W. Zevenbergen op hun gezamenlijke tochten door het Arfakgebergte. Pans heeft zijn verslagen en documenten geschonken aan het KITLV die ze heeft ondergebracht in de Universiteitsbibliotheek van Leiden. Een goede plek om documenten te bewaren, helaas niet vrij toegankelijk voor geïnteresseerden. Hierdoor wordt het belang van vrije toegang tot informatie over West Papua / Voormalig Nederlands Nieuw-Guinea, zoals de website van PACE des te meer aangetoond.

Met dank aan Anke Kamerman voor haar advies over de motieven. Artefacten belicht wordt verzorgd door Carmen Halfhide.

Schenkingen

Periode tot mei 2021

Artefacten

- Mw. E. Krösschell, enige artefacten zoals houtsnijwerk, rietvlechtwerk, bewerkt bot, kralen en trommels
- Mw. D. van der Krogt, artefacten als twee trommels en een kledingstuk met kralen

Boeken

- Mw. E. Krösschell verschillende plakboeken met foto's, krantenartikelen en bundels ambtelijke stukken
- Mw. D. van der Krogt, een aantal boeken over Indonesië

De Nieuwsbrief liever digitaal in plaats van per post ?

Wanneer u voortaan de Nieuwsbrief liever per email wilt ontvangen, laat het ons weten: Email van de redactie is huublems81@gmail.com

Donaties en testamenten

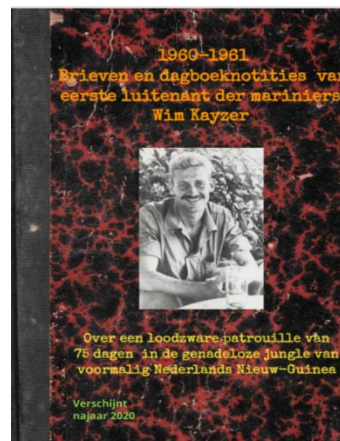
GEEF OM PAPUA ERFGOED

Een aantrekkelijke aftrek voor uw aangifte voor de inkomstenbelasting geniet u, als u Stichting Papua Erfgoed een financiële donatie doet. Want Papua Erfgoed staat in het voorgeprogrammeerde aangifteprogramma van de belastingdienst. En ze staat ook nog eens geregistreerd als een culturele ANBI, wat betekent dat de aftrek nog eens verhoogd wordt. Ofwel de fiscus helpt een handje mee als u ons wilt helpen. U kunt de ANBI gegevens van onze stichting tijdelijk raadplegen op www-protestantse-anbi.nl omdat onze eigen website een aanzienlijke update ondergaat zodat deze minder toegankelijk voor ons is.

En u kunt de stichting voor een legaat of een erfstelling in uw testament opnemen. Heeft u behoefte aan overleg hierover dan kunt u bij de secretaris terecht huublems81@gmail.com

Recente publicaties over Papua

Kayzer, Wim 2020

Brieven en dagboeknotities van Eerste Luitenant der Mariniers Wim Kayzer

Amsterdam, Uitg. Klus op Dek

Deze publicatie 'Brieven en dagboeknotities van de eerste luitenant der mariniers Wim Kayzer' handelt over de periode vanaf 10 december 1960 tot 24 februari 1961. Het waren de jaren waarin het geschil met Indonesië over de status van Nederlands Nieuw-Guinea naast een politiek- meer en meer een militair karakter kreeg. Indonesische infiltraties namen hand over hand toe. De Koninklijke Marine en in het bijzonder het Korps Mariniers kregen de opdracht deze infiltraties te stoppen en de al gelande infiltranten op te sporen en uit te schakelen. "Ik geloof niet dat men in Nederland er ooit een idee van heeft gekregen hoe onbeschrijflijk zwaar die wekenlange tocht is geweest, waarin men de Indonesiërs uitputte tot ze zich wel móesten overgeven".

Bestellen: <https://klusopdek.nl/boeken/1960-1961-brieven-en-dagboeknotities-van-eerste-luitenant-der-mariniers-wim-kayzer/>

Depot H. en depot A.

U weet wellicht dat Papua Erfgoed beschikt over een gehuurde ruimte in Hillegom, dat we voor de gelegenheid depot H. noemen. Daar worden alle schenkingen in de vorm van artefacten, boeken, archiefstukken, foto's, geluidsbanden, etc. ondergebracht. En daar vindt ook de noeste arbeid van het registreren, inventariseren en fotograferen van de artefacten plaats. Intussen staan daar al weer bijna 200 artefacten volledig verzorgd en ingepakt klaar om naar Depot A. te worden overgebracht. A. staat voor Amersfoort waar het depot gevestigd is waar ook de Rijksoverheid haar collecties in bewaring heeft gegeven nadat het Rijksdepot in Rijswijk haar deuren sloot.